

הַכְפָּרָה וְהַכְבוֹד לְדוֹ עַתִּידִים

סֵפֶר
זֶהר
הַקְדוֹשׁ

עִם פְּאוּר
הַכְּתָר וְהַכְבוֹד

מאמר לפרשת וירא

מהדורת קרן טללו ברב

בְּיַד הַמְּדַבֵּר הַיְחָדִים

בְּיַד הַמְּדַבֵּר הַיְחָדִים

החירוק בין עמון למואב

רבי אלעזר בעא למיחמי לרבי יוסי ברבי שמעון בן לקוניא
 חמוי, והוון אזלי רבי אבא ורבי יוסי במדיה, אזלו בארחה
 והוון אמרי מלי דאורייתא כל ההוא ארחה.
 אמר רבי אבא, מאי דכתיב (דברים נ ט) 'ויאמר יהוה אלי אל תצר
 את מואב ואל תתגר גם מלחמה' וגו' וכתוב (שם פסוק יט)
 'וקרבת מול בני עמון וגו', מלה דא במלה דא, מה הפרש בין
 דא לדא, אלא אתחזי דשקולי חוון.

הפטר והפכוד

במאמרים הבאים ידבר מענין התגרות הקליפות בקדושה ואיך על ידי עסק התורה משרבים אותם. בתחילה דיברו החברים בענין קליפת עמון ומואב, שאסר הכתוב להתגרות כלל עם עמון, מה שלא היה כן לגבי מואב שאסר רק מלחמה ולא התגרות בעלמא, ויתבאר החילוק ביניהם. אחר כך הלכו אל הינוקא לדבר עמו בדברי תורה והרגיש הינוקא שהחיונים מתגרים בהם, ואמר להם שעל ידי עסק התורה בפלפול משרבים הסטרא אחרא.

אמר רבי אבא, הנה מאי דכתיב - מה שכתוב אצל מואב (דברים ב ט) 'ויאמר יהוה אלי אל תצר את מואב ואל תתגר גם מלחמה' וגו' וכתוב - וכן לגבי בני עמון כתוב (שם פסוק יט) 'וקרבת מול בני עמון אל תצרום ואל תתגר גם' וגו', הרי מלה דא במלה דא - דבר זה שנאמר אצל מואב שאסור להצר להם ולהתגרות בהם הוא ממש כדבר הזה שנאמר אצל עמון, מה הפרש בין דא לדא - זה לזה, הרי אין הפרש, אלא אתחזי דשקולי חוון - אלא מלשונות המקראות נראה ששוים היו לאיסור ההתגרות עמהם.

בתחילת המאמר מסופר, שרבי אלעזר הלך עם החברים אל חמוי רבי יוסי ברבי שמעון בן לקוניא, ובדרכם עסקו בתורה בענין בני עמון ומואב, והקשה רבי אבא לרבי אלעזר, שמצד אחד בתורה נראה ששני אומות הללו הם שווים ושקולים, ומאידך למדנו במקום אחר שעל בני מואב הוזהרו ישראל שלא להתגרות בהם יותר ממה שבצטוו בבני עמון.

רבי אלעזר בעא למיחמי - רצה לראות לרבי יוסי ברבי שמעון בן לקוניא חמוי - חמוי, והוון אזלי רבי אבא ורבי יוסי בהדיה - והיו הולכים עמו רבי אבא ורבי יוסי, אזלו בארחה והוון אמרי מלי דאורייתא כל ההוא ארחה - הלכו בדרך והיו אומרים דברי תורה כל אותו הדרך.

מקורות וציטוטים

[תוהו ר"א ור"א וחבריא].

ב. כתב הרמ"ז: ובשביל כך לא נזכר רבי אלעזר מההוא ינוקא אלא אח"כ, והוצרך לנסות מן הדרך ג' פרסי כמ"ש בסמוך, וזה מפני שהיו עוסקים בתורה בכל הדרך.

א. בדפו"ר וברמ"ק גרסו: ורבי יוסי ורבי חייא במדיה, ובדרך אמת לארזי"ל מחוק 'ורבי חייא'. אמנם בעטרת צבי קיים גירסת דפו"ר, וכתב שיש להוכיח כן מן הוזהר לקמן ריש ע"ב: 'תוהו' רבי אלעזר ורבי אבא ורבי חייא' [אמנם בדרך אמת שם גרס

וּתְנִינֵנוּ, כִּד הָיוּ מְקַרְבֵי לְגַבֵי בְּנֵי מוֹאָב, הָיוּ יִשְׂרָאֵל אֲתַחְזִינָיוּ
 לְגַבֵייהוּ בְּכָל מְאֵנֵי קְרָבָא, בְּדָבְעוּ אֲתַחְזִינָיוּ בְּהוּ, וּלְגַבֵי
 בְּנֵי עַמּוֹן, הָיוּ יִשְׂרָאֵל מִתְעַטְפֵי בְּעַטְפוּפֵיהוּ, וְלֹא אֲתַחְזִי מְאֵנֵי קְרָבָא
 בְּכָלֵי, וְקָרְאָן מוֹכְחָן בְּשִׁקּוּלָא דָא בְּרָא.
 אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְדָאֵי הָכֵי הוּא, וּתְנִינֵנוּ,

הַפְתָּר וְהַפְּכוּד

לאיסור ולמה אמרו חכמים שבפועל היה שינוי זה מזה, ולגבי מואב נראו כאילו רוצים להתגרות עמהם, מה שלא היה כן מול בני עמון.¹

לאחר שהקשה רבי אבא דבתורה נראה שבני עמון ומואב הם שקולים ומאיך למדנו שהם שונים זה מזה, יבוא רבי אלעזר ליישב שגם מהפסוק מוכח שאינם שווים, וגם יבאר טעם הדבר שנצטוו יותר על בני מואב.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר להשיב על דברי רבי אבא, **וְדָאֵי הָכֵי הוּא** - בוודאי כן הוא כמו שאמרו חכמים, שהיו ישראל מתגרים במואב ובאים כנגדם בכלי מלחמה מה שאין כן בבני עמון, ומה ששאל רבי אבא שמן הכתוב נראה לכאורה שהם שקולים, אינה קושיא, רק להיפך, מהפסוק גם כן מוכח שאינם שקולים, כי לגבי בני עמון כתוב רק 'ואל תתגר במ' סתם, ואילו גבי מואב כתוב 'ואל תתגר במ מלחמה' הרי שעל בני מואב אסר להם הכתוב רק התגרות של מלחמה ולא התגרות סתם, **וּתְנִינֵנוּ** -

כיון שביאר רבי אבא כי מן המקרא משמע שאיסור ההתגרות במלחמה עם עמון ומואב שווה הוא, יקשה ממה שעשו ישראל בפועל שלא היתה התנהגותם שווה לעומת עמון ומואב.

וּתְנִינֵנוּ - וקשה שהרי שינוי, **כִּד הָיוּ מְקַרְבֵי** - שכאשר היו ישראל קרבים **לְגַבֵי בְּנֵי מוֹאָב, הָיוּ יִשְׂרָאֵל אֲתַחְזִינָיוּ** **לְגַבֵייהוּ בְּכָל מְאֵנֵי קְרָבָא פְּדָבְעוּ אֲתַחְזִינָיוּ בְּהוּ** - היו ישראל מתראים אליהם בכל כלי מלחמה והיו מראים עצמם כאילו הם רוצים להתגרות בהם, אף על פי שבפועל לא התגרו עמהם, **וּלְגַבֵי בְּנֵי עַמּוֹן** לא היה כן, כי כאשר קרבו לגבול בני עמון **הָיוּ יִשְׂרָאֵל מִתְעַטְפֵי בְּעַטְפוּפֵיהוּ וְלֹא אֲתַחְזִי מְאֵנֵי קְרָבָא כְּכָלֵי** - היו ישראל מתעטפים בעיטופיהם ולא היו נראים בכלי מלחמה כלל. ומסיים רבי אבא את הקושיא, **וְקָרְאָן מוֹכְחָן בְּשִׁקּוּלָא דָא בְּרָא** - ואילו המקראות מוכיחים שהם שווים בבשיבם זה כזה

מקורות וצייונים

אמנם ראה הרמ"ז פירש את דברי ר' אבא באופן אחר, וז"ל (בדילוג): **וכתיב וקרבת** וגו', הוקשה לו שלא נאמר כך במואב 'וקרבת', ולכן אמר מלה דא כמלה דא, שבשניהם נאמר (דברים ב ט) 'אל תצר' וגו' 'ואל תתגר', ואם כן מה הפרש בין דא לדא, שנאמר קריבה דוקא בבני עמון. אלא אתחזי דשקילי הוון, וכנזכר שהיו בשניהם שתי פרידות טובות, וגם לפי הפשט שקולים היו בקורבה לישראל, ובשניהם נאמר (שם) 'כי לא אתן' וגו' 'כי לבני לוס נתתיה ירושה'. [והתירוץ על זה] **וּתְנִינֵנוּ כִּד הוּוּ מְקַרְבֵי** וכו', ירצה שאעפ"י שנראים שקולים, מכל מקום שינוי שנשתנו מאד לגבי ישראל וכו', וז"ש 'וקרבת מול בני עמון', עשו עצמכם כקרובים ממש.

ו. **מקדש מלך**. וז"ל: **א"ר א"ר ודאי הכי הוא**, נ"ב, איני יודע מה תירץ והיכי מוכחי קראי, עכ"ל, ונלע"ד, לפי שר' אבא לא דקדק מלת 'מלחמה' לדתיבה במואב כמו שבדקדקו ר"ל, ולכן אמר דקראי מוכחן בשיקולא וכו', ורבי אלעזר תירץ לו, דבמואב כתיב 'מלחמה'. ולפ"ז, מ"ש ר' אלעזר 'וחכי הוא ודאי', ר"ל שכן הוא האמת, כמה דתנינן דבמואב אתחזין לגבייהו במואני קרבא וכו', לפי שבמואב

ג. **ראה** מה שאמרו במדרש (במדבר"כ ג, תנחומא בלק פ"ב) כתיב (במדבר כב ג) 'ויגר מואב'. מהו 'ויגר', כשהיו ישראל נראין לעמונים נראין עטופים לשלום ולמואבים נראים מזוינין למלחמה. שכן כתיב 'וקרבת מול בני עמון אל תצורם' כל מין צרה אל תצר להם, 'ואל תתגר במ' כל מין גידול. ולמואב אמר 'אל תצר אל תתגר במ מלחמה', מלחמה אי אתה עושה אבל מה שאתה יכול לחטוף מהן חטוף, ולכן נראין מזוינין למואב, והן נאגרין לעריהם שאין 'ויגר' אלא לשון אסיפה, שנאמר (משלי י ה) 'אוגר בקיץ בן משיכיל', עד כאן לשונו. **ד**. **בדפ"ר: וְלֹא מִתְקַרְבָּן** הָיוּ וְכַעֲשֵׂן זֶה בְּרַמ"ק. ובדרך אמת מחק תיבות 'ולא' וגרס: **פְּדָבְעוּ אֲתַחְזִינָיוּ** בָּהוּ. ובדפוס קושטא: **וְלֹא פְּדָבְעוּ אֲתַחְזִינָיוּ** בָּהוּ, וכ"ה בדפוס ליוורנו, ובדפוסים זיטאמיר ווילנא הוקפה בסגריים תיבת 'ולא' וצינו שבס"א לא גרסו, והיינו כדרך אמת. אמנם בניצוצי יעב"ץ ובעטרת צבי העמידו הגירסא כדפ"ר. וביאר בניצוצי יעב"ץ כי גירסא זו היא הנכונה כיון שכתוב 'ואל תתגר בו מלחמה'. [לכאורה הבין בגירסת הדרך אמת שהיו מתגרים ממש עם מואב].

ה. **מקדש מלך** [ראה לשונו להלן] ועטרת צבי.

דָּדָא דְהוֹת חֲצִיפָא, וְאִמְרַת מוֹאָב, דְּכָתִיב, (בראשית יט לו) 'וְתִקְרָא אֶת שְׁמוֹ מוֹאָב', אֶתְחַזֵּן יִשְׂרָאֵל חֲצִיפּוֹ לְגַבְיֵיהּוּ, כְּמָה דְאִיְהִי הוֹת חֲצִיפָא, דְאִמְרַת מוֹאָב, מֵאָב הָוָה בְּרָא דָא, אָבְל זְעֵרְתָא, דְאִמְרַת 'בֶּן עַמִּי', וְכַסִּיאַת אֶרְחָהָא, יִשְׂרָאֵל הוּוּ מְכַסְיִין אֶרְחֵיהּוּ לְגַבְיֵיהּוּ, מְעַטְפֵי עֲטוּפָא בְטָלִית, וְאֶתְחַזֵּן קַמִּיְהוּ כְּאֶחָין מְמַשׁ, וְהָא אוֹקְמוּהָ.

הַפְתָּר וְהַכְּבוֹד

ונמצא שפרסמה חטאה ברבים. **אָבְל זְעֵרְתָא דְאִמְרַת 'בֶּן עַמִּי' וְכַסִּיאַת אֶרְחָהָא** - אבל הקטנה שקראה שם בנה 'בן עמי' וכסתה דרכיה, ולא פרסמה שמאביה הוא, לכן **יִשְׂרָאֵל הוּוּ מְכַסְיִין אֶרְחֵיהּוּ לְגַבְיֵיהּוּ** - גם ישראל היו מסתירים דרכיהם אליהם, **מְעַטְפֵי עֲטוּפָא בְטָלִית** - שהיו מעטפים עטיפה בטלית, **וְאֶתְחַזֵּן קַמִּיְהוּ כְּאֶחָין מְמַשׁ** - ונראים לפניהם כאחים ממש, ולא התגרו בהם כלל, **וְהָא אוֹקְמוּהָ** - והרי העמידוהו¹.

ולמדנו מה טעם החילוק בין בני עמון למואב, **דָּדָא דְהוֹת חֲצִיפָא וְאִמְרַת מוֹאָב** - שהבת הגדולה של לוט שהיתה חצופה שקראה לבנה מואב, **דְּכָתִיב** - כמו שכתוב (בראשית יט לו) **'וְתִקְרָא אֶת שְׁמוֹ מוֹאָב'**, לפיכך **אֶתְחַזֵּן יִשְׂרָאֵל חֲצִיפּוֹ לְגַבְיֵיהּוּ** - נראו ישראל אצלם בחוצפה ובכלי מלחמה, **כְּמָה דְאִיְהִי הוֹת חֲצִיפָא דְאִמְרַת מוֹאָב** - כמו שהיא היתה חצופה וקראה שם בנה 'מואב', כלומר **מֵאָב הָוָה בְּרָא דָא** - שמאב היה בן זה,

מְקוּרֹת וְצִוּוּיִם

ג' מ"ה, ושהוא אחוריים דז"א. ונלע"ד שסוד הענין הוא שלוט הוא מבחינת הקטנות שהוא שתי בחינות תלת גו תלת, גפ"ג הם ט', הוא מספר קטן דמ"ה, ויניקה ופ"ו ל"ו והוא מספר קטן של יו"ד ה"א ואל"ו ה"א, והרי לוט מבחינת אחוריים דז"א (יהושע יד טו) 'האדם הגדול'. ושתי בנותיו ילדו עמו"ן ומוא"ב ג' אחו"ר, שהם אחורי רחל ולא, עמו"ן משל לאה קס"ו וכמ"ש הרב זלה"ה (שער הפסוקים וליקוטי תורה פרשת וירא ענין לוט), ומואב משל רחל והיא קליפה יותר קשה, שלכן יגעה רוח לצאת מתוכה בתלאות ועניות, מה שאין כן נעמה. האמנם ידוע שברחל נאמר (משלי ג ט) 'ה' כחכמה יסד ארץ', שהיא נבנית בכח אור יסוד אבא המתגלה שם. והנה קליפת מואב היונקת מאחורי רחל, העוה פניה לומר שהיא יותר חשובה מרחל שהרי נודווגה לאביה, מאב הוה ברא דא, מה שלא זכתה רחל, ולכן ישראל היו מכוונים להפחידם ולבהלם, להורות להם שהם בני רחל ויפה כחם מאד משלהם. עד כאן לשון הרמ"ז.

כתיב 'מלחמה' ובעמו"ן לא, וקצר הוזהר במובן, וכן מתרץ הש"ס על המשניות 'הכי קאמר' וכו', שהתנא דרכו לקצר, עד כאן לשונו. וכן ביאר העטרת צבי עיי"ש.

ו. ראה בגמ' (נזיר כג: וב"ק לז: תהורית י) שם בזה"ל: א"ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, מניין שאין הקדוש ברוך הוא מקפח אפ"ל שכר שיהיה נאה, דאילו בכירה דקריתיה מואב א"ל רחמנא 'אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה', מלחמה הוא דלא, אבל צעורי צערינו, ואילו צעירה דקריתיה בן עמי אמר ליה 'אל תצורם ואל תתגר בם' אפילו צעורי לא תצערין כלל, ע"כ.

ח. וראה כאן ברמ"ז שהוסיף לבאר הענין ע"פ סוד, וז"ל: ודאי הכי הוא, יש להבין מה יתן ומה יוסיף אותנו חציפות להעניש את זרעה בעבור כן והיא לא נענשה עליו. ונלע"ד לומר, שידוע (ע"ה) שכי"ב פ"א ופ"ב) ששלש בחינות הן, קטנות יניקה גדלות, וכל החיצונים והאומות יצאו משתי בחינות ראשונות, פ"י מאחוריים שלהם, ואיתא בליקוטי תורה פרשת לך לך (פי' ויהי בימי) שלו"ט